

Namnevandring i Nord-Østerdalen

Dalsbygda

Vi startar i Dalsbygda på denne Namnevandringa gjennom Nord-Østerdalen.

Hovudelva i dette området er *Vangrøfta*. Vangrøfta er 36 km lang og kjem frå inne ved Forollhogna (Fårrållshogna), renn med namnet Snudda mot søraust og tek opp i seg Tverrelva frå nord. Hongåa renn gjennom dei to Hanksjøane og renn saman med Vangrøfta nord i Dalsbygda. Ovafor Hanksjøane heiter elva Tjurrua. Ho kjem gjennom Tjurrudalen. Langsåa kjem frå sjøen Langen og renn ut i elva Vangrøfta i grenda Berg (i daglegtale Vangrøfta). Vidare renn elva Vangrøfta til sist ut i Glåma søraust for Os-gardane. Ordet *Vangrøfta* har dobbelt tonelag som til dømes elvenamna *Snudda* og *Kjurrua*.

Kva tyder så desse namna?

Vangrøfta er tolka av Eivind Vågslid slik: (av grendenamnet Vangen og røfta, bunden form av eldre rift vegstykke). Her er problemet at dersom elva skulle høre til garden Vangen, ville det vere s-genitiv slik som "Vangsgjelta", "Vangsgrava, vangsgarden, vangshestan" osv. Desse orda har enkelt tonelag som også *Dalsbygda*.

Grunntydinga av ordet *vanger* vang,

voll, mark, eng, open plass, grasslette.

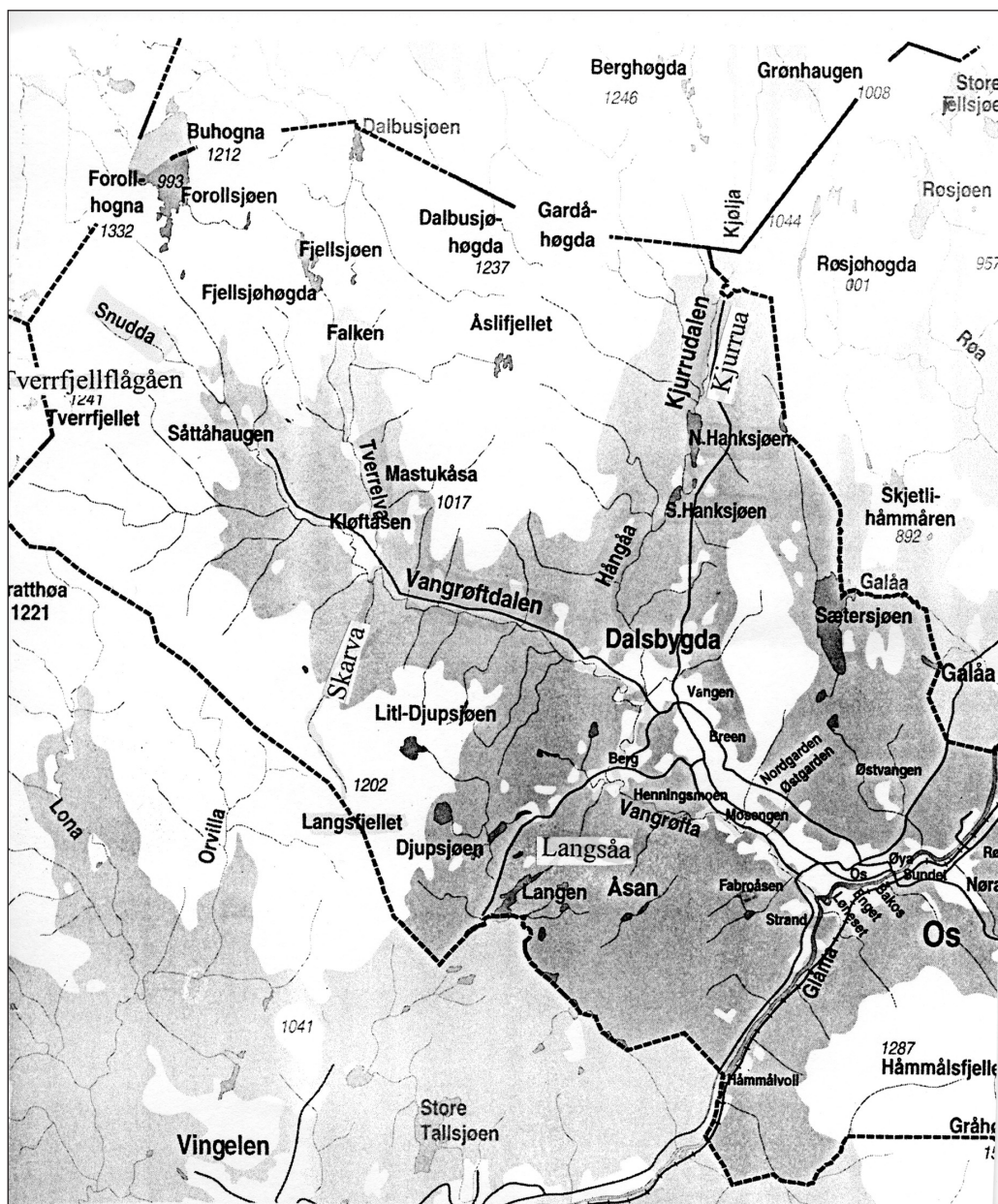
Grunntydinga av ryfte, et røfte, gno ripti n og ript n har samanheng med verbet å rive, å rive av, for eksempel et tøyestykke. Seinare har det fått utvida tyding, eit stykke, vegstykke. Ivar Aasen har opplysning frå Østerdalen: en skovstrimmel, = skogteig. Alf Torp i Nynorsk etymologisk ordbok har "røfte=stykke land, opplysning også frå Østerdalen.

Elvenamnet *Vangrøfta* kan vel da rett og slett tyde "*elva som renn gjennom grassletteområde*."

Toralf Grue skriv i Os-boka (Os i Østerdalene 1943): "Vangrøfta kan i vår flommen bare på en eftermiddag fly opp og dekke dalbotnen fra Berg og nordover dalen som en kilometer bred og og mer enn 5 kilometer lang spillende og blinkende sjø".

Flomvatnet har, som Nilens flod i Egypt, skapt frodig graslende på begge sider av elva – det som i målføret kalles sandeng. Dette støtter teorien om at namnet Vangrøfta er *elva som renn gjennom graslende*.

Nørdre og syndre Hanksjøen er bunde saman med *Hongåa* som renn mellom sjøane og sørover til Vangrøfta. "Som

Oluf Rygh (NoEl 91 må vi setje elve-
namnet til vb *hanga*.

Namnet kan gå ut på at dei to blenk-
jande sjøane heng saman ved hjelp av
elva. Elve- og sjønamnet må ha saman-
heng med kvarandre. Det er mogleg at

konsonanten S i etterlekken har noko
med å gjera at "*hangsjøen*" har gått over
til *hanksjøen* på grunn av ustemt S i
"sjøen". (Kjell Venås: Norske innsjø-
namn III Hedmark).

Kjurrua renn gjennom Kjurrudalen.

Grunnordet her er gno *kyrra* som tyder stilla. Akkusativ *Kyrru* går over til *Kjurru* med utjamning.

Kjurrua tyder da "den stille elva". *Snudda* renn gjennom *Snudd-dalen*. Elva *Snudda* har mange "snuer". Elvenamnet tyder vel da "elva som har snudd seg mange gonger".

Langsaa kjem frå *Langen* (*den lange sjøen*). Ovanfor ligg *Langsfjellet* med tre hogner – *Nørderhogna*, *Midthogna*, *Synnerhogna* (*Storhogna*). Fjellnamnet *hogn* har samanheng med verbet å henge og blir brukt om høge fjellrygger.

Skarva kjem frå sør med mange til-løp og renn ut i *Vangrøfta* ein halv kilometer før *Tverrelva* kjem frå nord og renn ut i *Vangrøfta*. Ordet *skarv* er velkjent i målføret og har mange tydingar, for eksempel: duglaus kar, stakkar, fjellrype, ein sjøfugl osv. Mindre kjent no er den gamle tydinga: nake fjell eller fjell med mykje stein på. Det er vel helst den tydinga vi har i området nord for *Djupsjøen* – *Skarvan*, *Skarvrabban*. Det kan vel og tenkjast at fjellrypa har gjeve namn, men det er vanlegast at naturforhold gjev namn. I svensk er skjerv = stenrøs n. *Skarva er elva med nake berg og stein*.

Mot kviknegrensa, nord for nordre *Bratthøa*, ligg *Tverrfjellet*, 1241 moh. *Tverrfjellet*, *Tverrhøa* blir ofte brukt om fjell eller høer som har utstrekning på tvers av andre fjell omkring. Frå *Tverrfjellet* og nedover på kviknesida ligg eit svakt skrånande, flatt, myrlendt område som blir kalla *Tverrfjellflågåen* (- *flåvvåen*, *fløvvåen* på dialekt). Nedunder *Håmmålsfjellet* i *Erli-enga* ligg eit liknande område som blir skreve *Flågåen* på økonomisk kartverk, *fløvvåen* på dialekt. Kva tyder ein *flågå* – *fløvvå*?

Alf Torp: *Nynorsk etymologisk ordbok* viser til blant anna svensk dialekt der *flaga* betyr flat markstrekning.

Tverrfjellflågåen betyr det flate, myrlendte området nedunder *Tverrfjellet*.

Eg kjem seinare med tyding av fleire namn frå *Dalsbygda* og *Nord-Østerdalen*.

Om forfattaren

Trygve Nesset er fødd i 1932 på *Tolga*. Han har i ein mannsalder vore lektor og studieinspektør ved *Nord-Østerdal* vidaregåande skole. Han har skrive jubileumsbøkene: "*Tolga Kjerke 150 år*" (1990) og "*Tolga Bondelag 100 år*" (1998). "*Setertrakter i Tolga*" kom i 2009. Elles er han interessert i stadnamn, og har skreve ei rekkje artiklar om tolking av stadnamn, blant anna i *Årbok for Nord-Østerdalen*.